

Változócsillagok

Változós hírek, érdekességek

Tovább "él" a Hipparchos

Újabb kedvező hírekkel szolgálhatunk a Hipparchos asztrometriai műholdról. A kezdeti nehézségek ellenére az ESA-nak sikerült optimalizálnia a hold működését az alacsony pályán, s a csendesebb naptevékenység is kedvezően hat a Hipparchos élettartamára. Energiaellátása most már elegendő ahhoz, hogy ne kelljen kikapcsolni akkor, amikor hosszabb okkultációs periódusai során a Föld árnyékkúpjába merül. A program irányítói szerint a Hipparchos aktív élettartama elérheti az 1000—1200 napot, csaknem az eredetileg tervezettet!

Épp ezért észlelőink továbbra is kövessék fokozott figyelemmel a Hipparchos-program mira és hosszuperiódusú csillagait. Az észleléseket minden hó 15-éig megküldjük Emile Schweitzernek, aki számítógépes hálózaton továbbítja azokat az AAVSO-nak (az adatok az AFOEV nyilvántartásába is bekerülnek). A Hipparchos-programban szereplő csillagok térképei az AAVSO-tól kérhetők. Márciusban a legtöbb magyarországi AAVSO-észlelő újra kapott tájékoztatót a Hipparchos-programról és az abban szereplő (bennünket érintő) változókról. Térképeket a sárga színű lista alapján közvetlenül rendelhetnek az AAVSO-tól.

Kérjük megfigyelőinket, hogy a gyorsabb adattovábbítás érdekében pontosan tartsák be a 6-i beküldési határidőt. Észleléseiket lehetőleg két példányban küldjék (egyét az AAVSO számára). Az egyéni adatküldésre továbbra is mód van, azok, akik maguk postázzák külföldre adataikat, feltétlenül jelezzék ezt a PVH-nál, pl. az észlelőlap alján. Köszönjük!

Brüsszeli AAVSO-találkozó

Jó hírrel szolgálhatunk azok számára, akik részt kívánnak venni a brüsszeli AAVSO-találkozón. A július 24—28. között megtartandó találkozó rendezői fedezik a magyar résztvevők részvételi díját. A szállás — a Lichtenknecker optikai cég hozzájárulásának köszönhetően — ugyancsak díjtalan. A közös étkezésekre viszont további 100 dollárt kérnek a szervezők, így félő, hogy — részben az 50 dolláros keretnek köszönhetően — mi távolmaradunk e reprezentatív eseményektől. A kedvezmények természetesen csak az AAVSO-tagokra vonatkoznak. Még mindig nem állt össze a kiutazók listája. Valószínűleg néhány "személyautóra való" magyar észlelő fog Brüsszelbe látogatni.

Nóvák a Nagy Magellán Felhőben

Az év elején két nóvát fedeztek fel a déli féltéken élő észlelők. Gordon Garrad (Tamworth, Ausztrália) jan. 16,47 UT-kor készült felvételén talált rá egy 11^m,5-s új objektumra, mely később nóvának bizonyult. Gyorsan halványodott, jan. 24-én már 14^m,4-s. (IAU C. 4946)

W. Liller (Vina del Mar, Chile) február 14,1 UT-kor 11,2 magnitúdós nóvát talált ugyancsak a Nagy Magellán Felhőben. Liller szerint megegyezik az 1968-ban ugyanazon a helyen (RA= $5^{\text{h}}10^{\text{m}}41^{\text{s}}.8$, D= $-71^{\circ}43'27''$, 1950,0) felvillant nóvával. (IAU C. 4964) Mindkét észlelő Kodak TP 2415-ös filmet használt.

SW Ursae Majoris

Ritka kitöréseinek egyikét produkálta az SW UMa törpe nóva márciusban; 13-án 10,4 magnitúdós fényességet ért el. 1986-ban volt előző maximuma.

IAU C. 4979

PVH 1989

Még áprilisban is érkeztek múlt évi megfigyelések, így még nem tudjuk lezárni az 1989-es észlelési évet. Az eddig kapott 30344 adat 103 észlelőtől származik. A legtöbb észlelést a következők végezték: John Toone (3318), Papp Sándor (2789), José Ripero (2738), Emile Schweitzer (2609), Sajtz András (2485), Mizser Attila (2289), Fidrich Róbert (2277), Kósa-Kiss Attila (1668), Földesi Ferenc (951). A szerényebb eredmények minden bizonnyal a rendkívül rossz időjárásnak tudhatók be. Az 1989-es év értékelésére egy későbbi számunkban visszatérünk.

MZS

AAVSO 1987/88

Az AAVSO Journal mindig jelentős késéssel közli az észlelőlistákat. Ezúttal azonban mi is ludasak vagyunk abban, hogy a Meteorban csak most adunk hírt a hónapokkal ezelőtt megjelent AAVSO-beszámolóról. A szűkös terjedelem miatt egyszerűen nem volt alkalmunk közölni!

Az 1987/88-as időszakban 518 észlelő 229167 megfigyelést küldött az AAVSO-nak. Az USA 227 észlelője 101638 megfigyelést végzett, a második legtöbb észlelést az 50 francia változós küldte (29377-et), míg Magyarország 64 észlelője 16746 megfigyelést végzett. Rajtunk kívül még Dél-Afrikából küldtek 10 ezernél több észlelést: 15494-et (16 megfigyelő). Helyhiány miatt nem ismertetjük az AAVSO-lista magyar neveit — a legtöbben már kaptak visszajelzést az AAVSO-tól 1987/88-as észleléseikről.

A következők voltak a legaktívabb AAVSO-észlelők: Danie Overbeek (11713), Gerry Dyck (9179), Wayne Lowder (7381). A legtöbb "inner sanctum" becslést az alábbiak végezték: Gerry Dyck (9179), Michel Verdenet (2005) és Michael Idem (1687). Összehasonlításként: mindössze öt magyar észlelő végzett ilyen halvány becsléseket ($13^{\text{m}}.8$ -nál halványabb pozitív ill. $14^{\text{m}}.0$ -s és az alatti "halványabb mint..." észleléseket), összesen 483-at. Ez az eredmény is nagyrészt Fidrich Róbertnek köszönhető.

Az AAVSO-listán ugyan az előkelő harmadik helyen szerepel hazai változós életünk, azonban el kell mondani, hogy nagy változós szervezetek viszont majdnem teljesen hiányoznak róla (pl. BAA, RASNZ, SVSO stb.). Sokan élcelődnek azon idehaza (többnyire nem változósok), hogy Danie Overbeek vagy mások szinte egymaguk többet észlelnek, mint a 64 magyar megfigyelő együttvéve. A változóészlelésben természetesen nagyon fontos, hogy egy-egy

osillagról hány észlelés érkezik be, és az adatok mennyire egyenletesen oszlanak el az időben. Éppen ezért törekednek sokan arra, hogy minél többet észleljenek. Vannak rendkívüli képességű észlelők (ilyen pl. Overbeek, Dyck vagy a szupernóva-vadász Evans), akik kitűnő memóriával rendelkeznek, és kiváló műszerrel észlelhetnek. Ehhez járul a mienknél sokkal kedvezőbb asztróklíma és rengeteg szabadidő — így már lehet eredményeket felmutatni.

Hogy hányféle gonddal kell a magyar észlelőknek szembenéznük, mindnyájan tudjuk. Egyre komolyabbak a műszergondok, egyre nő a városok fénybűrája, mely elől ebben a kis országban már alig lehet "elbújni". Ehhez járulnak a létfenntartással járó gondok — egyre kevesebb idő, energia kedv jut az ég alatti munkára. Ráadásul mintha a derült ég is egyre kevesebb lenne mifelénk...

Tagadhatatlan azonban, hogy az utóbbi 5—6 évben kialakult egy stabil változós mag, állandó tagokkal, melynek köszönhetően jelentősen javult fénygörbéink megbízhatósága, változóészlelésünk, és ezen keresztül egész amatőrcsillagászatunk nemzetközi megítélése.

MIZSER ATTILA

Mira-észlelések 1988 II.

Táblázatunk a Meteor 90/1. számában közölt miramaximum-lista folytatása. A csillagok 1988-ban észlelt maximum-időpontjait (JD-ben) és fényességértékeit adjuk meg. Ismét közlünk néhány jellegzetes fénygörbét (a VZ Cas kivételével mindegyik csillag szerepel a Hipparcos-programban).

SS Cas	JD 2447422	10,4	W And	467	8,3	TV Her	401	9,9
T Cas	262	7,9	Mira Cet	510	3,5	RY Oph	304	8,2
T And	463	8,1	T Cam	214	7,0	ST Sge	410	10,7
TU And	386	9,0	R Cnc	491	6,8	SX Cyg	384	10,2:
U Cas	373	8,7	V Cnc	268	7,7	V Cyg	410	10,0
RW And	388	8,3	R Boo	195	6,9	T Aqr	379	7,5
V And	332	9,2	RR Boo	341	9,1	V Cas	359	8,2
RZ Peg	291	10,7	S CrB	500:	6,8	R Aqr	445	6,8
X Cas	338	11,0	S Ser	295	9,4	RR Cas	416	11,4:
R Ari	505	8,0	X CrB	307	9,2	R Cas	510	6,7
R Cet	423	8,1	RR Sco	352	6,7	Z Peg	409	8,0
			RU Oph	346	9,4			

VZ CAS 011055A 1988

